

Márton László

Az eposz és a regény határán

Tizedik kaland – részlet a Nibelung-énekből

Az alábbiakban *A Nibelung-ének* című monumentális elbeszélő költeményből olvasható egy fejezet, vagy ahogy a régi kéziratok mondják, „aventüre”, vagyis „kaland”. A mű szerzőjéről semmit sem tudunk, még a neve sem maradt fenn. Annyi tudható, hogy művét a középkori német irodalom fénykorában, a XIII. század első évtizedében írhatta. A romantika évtizedeiben a német irodalomértők hősi énekek, az ősgermán bátorság és helytállás tanúságtételének olvasták. Azok a magyar olvasók, élükön Arany Jánossal, akikhez Szász Károly először 1868-ban megjelent kiváló fordítása eljutott, a hun-magyar kontinuitás dokumentumának tekintették a művet, hiszen a történet második fele Attila hun király udvarában, a mai Magyarország területén játszódik.

Másfél évszázad elteltével, két világháború és egyéb történelmi traumák ismeretében fontosabbnak látszik, hogy a mű különböző civilizációk összeütközését, azaz kölcsönös meg nem értését szemlélteti. Ugyanígy összeütközik a történetben az archaikus mítoszi világ, amelyet Siegfried és Brünhild képvisel, valamint a „modern” (vagyis a középkori olvasó számára korszerű) lovagi-udvari kultúra, ez utóbbi Gunther és Kriemhild alakjában testesül meg. A mai olvasó azt veszi észre, hogy a műnek vannak egészen ősi vonásai, amelyek olyasféle régi eposzokkal rokonítják, mint az *Iliász*, ugyanakkor a cselekményvezetés, a figurák mozgása regényszerűvé, az újkori történelmi regény jelentős előzményévé teszi.

A mű két nagy részre osztható, összesen harminckilenc kalandból áll. Az első résznek Siegfried halála, a másodiknak Kriemhild bosszúja a legfőbb tétje. A tizedik kalandban olvasható kettős nászéjszaka, brutalitásával és groteszk elemeivel, a mű elejének csúcspontja. A nászéjszaka eseményeihez tudni kell, hogy Siegfriednek van egy láthatatlanná tevő ködsüvege, amelynek álcázásában egyszer már becsapta Brünhildet: Izland amazonkirálynője azt hitte, hogy a burgund király, a valóságban gyáva és gyenge Gunther győzte le párviadalban, pedig Siegfried volt a tényleges győztes. A család most folytatódik, és gyalázzal párosul.

A Nibelung-ének új fordítása előreláthatólag ősszel jelenik meg a Kalligram Kiadónál.

A Nibelung-ének

Részlet

Tizedik kaland

A kettős menyegző

576

*Amott a Rajna túlsó partján már tülekedtek
Gunther vendégei. Sietve a vízhez közeledtek.
Sok szép lány ült nyeregben, lovát vezette egy vitéz.
Akinek fogadnia kellett őket, már erre kész.*

577

*Érkezik a hajókon a násznép, az Izlandbeli
és Nibelungi-honból Siegfried emberei.
Céljukhoz igyekeztek, nagy erővel evezve,
és a túlparton kiszálltak, királyi háznéptől övezve.*

578

*Arról is halljatok hírt, miképp volt, hogy Ute
a hatalmas királyné a várból vezette le
a lányokat a folyóhoz. Élükön ügetett.
Akkor sok lovag és lány összeismerkedett.*

579

*Gere, a herceg vezette Kriemhild lovát,
de a várkapuig csak. Ott Siegfried vette át,
ez az ő dolga most már. Kriemhild szépségteli.
Tőle Siegfried a jutalmát később el is nyeri.*

580

*Lovagolt Ortwin, a bátor Ute úrnő oldalán.
Őket követte párosával sok lovag és leány.
Az ünnepi fogadáson – bizony, igaz a szó! –
soha ennyi előkelő hölgy nem volt látható.*

581

Csoportos harci játék folyt többféle is ott.
A derék hősök tusája el nem maradhatott
a szép Kriemhild előtt, míg a hajók felé haladt.
Sok csinos úrnőt leemeltek a nyeregből ezalatt.

582

Vendégeivel a király úr átkel a folyón ehelyt.
A hölgyek előtt, hej, ripityára törik a hősök a gerelyt!
Hej, a pajzsok összecsapódva döngenek irtózatosan!
Hej, mekkora csattanás van, ha két pajzsdomb egymásnak rohan!

583

A gyönyörű drága hölgy mind a rév mellett hajbókol.
Vendégeivel a király úr kiszáll a hajókból.
Maga vezeti Gunther Brünhildet kézen fogva.
Vetekszik ragyogásban a selyem és a drágakövek bokra.

584

Kriemhilda úrnő fogadja legszebb szokás szerint
az érkező Brünhilda úrnőt, és aki őt kíséri, mind.
Látszik, amint a fehér kéz félretolja a pártát,
amikor összecsókolóznak, ahogy az udvarban elvárták.

585

Akkor Kriemhilda száján illendő szó mutatkozott:
„Téged ezen a földön Isten hozott,
hozzám és az anyámhoz és az udvar közepette
minden barátainkhoz!” Ezt meghajlás követte.

586

A hölgyek átölelték egymást ismét meg ismét.
Ilyen szép fogadtatásra nem került sor itt még,
ahogy Ute meg a lánya a menyasszonyt fogadják.
Brünhilda édes ajkát szaporán csókolgatják.

587

Amikor partra lépett Brünhild kísérete,
sok derék helybeli harcos sietett oda le,
és egy-egy szép izlandi hölgyet kézen fogott.
Szép volt, amint a lányok Brünhild előtt sorakoztak ott.

588

Telik hosszú időbe, míg vége lesz valahára
az üdvözlésnek. A csók száll a lányok rózsás ajkára.
Még ott van és nézi egymást a két fényes királylány.
Bámulja őket a lovagság, a közelükben állóan.

589

Most láthatta szemével, aki hallotta valaha,
hogy ilyen szépséget nem észlelt soha még emberfia,
mint a két szépséges úrnő. Látják az emberek:
lényüket meg nem hamisítják hazug szépítőszerek.

590

Aki ért a női alakhoz, és szépet keresve lát,
az emiatt dicséri Gunther menyasszonyát.
Viszont azok a bölcsek, akik messzebbre néznek,
Kriemhildát Brünhilda úrnő fölé helyezni készek.

591

Egymás felé vonulnak lányok és asszonyok.
A sok szép női testen ékszer és arany ragyog.
Állt sok dísszel teli sátor és selyemből kicsi szárnyék,
tele volt ezekkel Worms kapuja előtt a tájék.

592

A király atyafisága ott nagy térséget megtölt.
Szóltak, hogy a két királynő és a többi nemes hölgy,
ha netán kimelegedtek, árnyékba húzódnak.
Őket odavezették vitéz burgundiak.

593

Mármost a vendég leventék felülnek a nyeregbe.
Pajzs-összezapásos párvialdal perog le.
Felverődött olyan por, mintha lángra gyúlt
volna a teljes ország. Némely lovag hősnek bizonyult.

594

A lovagi tusának sok női nézője volt.
Siegfried úr, úgy vettem észre, gyakran ellovagolt
a szárnyékok közelében, és vissza-visszanéz.
A nibelungiakból követi ezer jó vitéz.

595

De Hagen, akit a király úr küldött, odasietett.
Az egész viaskodásnak rögtön véget vetett,
mondván, a hölgyek ruháját még ellepi a por.
A vendégek szót fogadtak jó szívvel: ez tiszta sor.

596

És hozzátette Gernold: „A lovakkal várjatok
addig, amíg a hőség enyhülni fog.
Akkor a palota előtt majd szolgáljuk a hölgyeket.
Tartsatok a királlyal, ha innen elüget!”

597

Vége a viadaloknak az egész területen.
Ideje, hogy a lovagság látogatást tegyen
a sátrakban az úri nőknél, remélve jó mulatást.
Az idő eltöltve gyorsan. Várják az indulást.

598

Közeledett az este. A nap lement.
Kezdett hűvösödni. Ez indulást jelent.
Nőknek és férfiaknak a várhoz menniük kell.
A férfiak sok csinos nőt simogatnak szemükkal.

Lóháton sok vitéznek elszakadt a ruhája,
vidám huzakodástól. Ilyen az ország szokása.
Aztán a palotánál a király a lóról leszállt.
Az urak szolgáltak a nőknek, jókedvvel követe a szabályt.

600

A két hatalmas úrnő kerül egymástól külön.
Ute úrnő meg a lánya az udvarhölgyekkel bejön
egy tágas barakknak belső terébe.
Örömteli kiabálás száll mindenfelé a légbé.

601

Felállítva asztal és pad. Már menne a király
asztalhoz a vendégsereggel. Látják, mellette áll
Brünhild, a szépség. Lám, koronát visel
a királyi palotában. Nyilvánvaló hatalmi jel!

602

Az udvari népet széles asztal fogadja,
megrakva jó falatokkal, mint kútfőnk tudtul adja.
Amit kíván szem és száj, abból nincs hiány.
A király közelében a vendégek rangja nem silány!

603

Királyi kamarások a kézmosó medencét
hozták: örös aranyból! Nem hozna rá szerencsét,
ha bárki állítaná, hogy: „Más menyegzőn hiszen
jobban szolgáltak ennél!” Én ezt úgysem hiszem.

604

Mielőtt kezet öblít a Rajna kapitánya,
Siegfried úr úgy cselekszik, ahogy a helyzet kívánja.
Emlékezteti Gunthert, hogy neki mit is ígért,
amikor Islandra hajóztak Brünhildért.

605

Így szólt: „Jusson eszedbe, arra adtál kezét,
hogy: ha Brünhilda úrnőt elnyered és viszed,
a húgodat én kapom meg. Mit ér az esküd: lássam!
Kiálltam sok veszedelmet ebben az utazásban!”

606

Szólt a király: „Jogos szó az emlékeztető.
Kezemet esküre emeltem: nem leszek hitszegő!
Ügyedben megsegítek, ha nem bukom belé.”
Kriemhildnek üzennek: járuljon a király elé.

607

Szép udvarhölgyeivel jön Kriemhild a terembe.
Giselher a lépcsőn leugrik, és fordul vele szembe:
„Ezeket a lányokat mind küldd vissza hamar!
Beszélni a király úr csak a húgoddal akar!”

608

Kriemhildet odavitték, ahol ült a király.
Álltak a nagyteremben lovagok, sokféle táj
szülőttei: őket arra kérték, hogy maradjanak állva.
Brünhild úrnő odalépett az asztalhoz, a király oldalára.

609

Így szólt Gunther király úr: „Húgom, te gyönyörű,
váltsd be, amire szavamat adtam: jóságod mély gyökerű!
Egy lovagnak ígértelek, és ha leszel a felesége,
úgy akararatomat nagy hűséggel viszed végbe!”

610

Így felelt a nemes szűz: „Bátyám, aki vagy nekem,
nem kell könyörögnöd, én úgyis azt teszem,
amit nekem parancsolsz. Így az beteljesül.
Annak leszek felesége, akit kijelölsz férjemül.”

611

Szerető tekintetétől Siegfried elpirul.
Szolgálatára készen, Kriemhild elé vonul.
Gunther szólítja őket a belső körbe lépni.
Kriemhildtől kérdi, kell-e férjül neki ez a férfi.

612

Lányos zavarában a szép szűz hallgatott,
de Siegfriednek az is már nagy örömet adott,

hogy tagadó feleletre nem nyílik a szája.
Mindjárt el is jegyezte Német-Alföld nemes királya.

613

Minthogy a nő a férfit, és a férfi akarta a nőt,
készen állt a gyönyörű lány a jelenlevők előtt
Siegfriedet átölelni, karjaiba omolva.
A hős ezt követően Kriemhildet megcsókolta.

614

Kettévált a lovagság. Ez pedig úgy esett,
hogy az asztalfővel szemben Siegfried foglalt helyet,
és ott ült mellette Kriemhild. Sok ember szolgálta őket:
látták Siegfried szolgálatában a Nibelung-földről érkezőket.

615

Helyet foglalt a király úr és Brünhild, a hajadon.
Ő Kriemhildre tekintett, aki a túloldalon
ült, Siegfriedhez simulva. Brünhild sírva fakadt.
Forró könnyei patakja fényes arcán leszaladt.

616

„Úrnőm, édesem” – így szól az ország királya –,
„fénylő két szemed, ugyan már, mitől borult homályba?
Öröme van okod csak! Hiszen úrnője vagy
hazáimnak, váraimnak, és hódol neked kicsi, nagy!”

617

„Okom sírásra van csak” – felelt a szép hajadon. –
„A húgodat, aki ott ül, sajnálom szívszakadón.
Ott ül, és mi lett belőle? A szolgád felesége!
Keservesen meg kell siratnom, hogy ilyen csúfság lett a része!”

618

Szólt erre Gunther király úr: „Orcád könnyben ne ázzon!
Majd máskor ezt a dolgot neked elmagyarázom,
hogy Siegfriednek miért is adtam a húgomat.
Lényeg, hogy ezzel a lovaggal tölthet szép napokat.”

619

Szólt Brünhild: „Fáj a szívem érte! Szép és jól van nevelve!
Itt hagynálak magadra, ha tudnám, hova-merre!
Nem is fogok addig együtt hálni veled,
míg azt, hogy Kriemhild miért lett Siegfriedé, be nem ismered!”

620

Szól a nemes király úr: „Megmondom, nem titok!
Neki is várai vannak és területe, sok.
Biztosra veheted, hogy ő is, mint én, egy nagy király.
Ezért hagyom: Kriemhild szeresse, nekem ez csöppet se fáj!”

621

Mondhat a király akármit, Brünhildben forr a harag.
Feláll az asztaloktól a sok jó lovag.
Kelnek olyan viadalra, hogy csak úgy cseng-bong a vár.
A vendégek a ház urának vannak terhére már.

622

Úgy vélte: jobb mulatság a szép nővel lefeküdni.
Titokban azt remélte, míg szíve kezd nagyokat ütni,
hogy osztályrésze lesz majd a hölgytől nagy élvezet.
Epekedőn és enyelgően Brünhild szemébe nézeget.

623

A hősoket arra kérték: a tusának vessenek véget,
mert most viszi a király úr ágyba a feleséget.
A lépcső előtt Kriemhild és Brünhild találkozott.
Bennük egymás iránt még gyűlölet nem lakozott.

624

De már jött is az udvar, pillanatig se késett.
A büszke kamarások tartották a mécszet.
Kettévált a lovagság, a két király emberei.
Látták, hogy sok jó levante Siegfriedet követi.

625

A két úr odamegy most, ahol fekhelye van.
Igyekszik mind a kettő, vágytól buzgalmasan,
elnyerni hölgye szerelmét. Mindkettő erre tört.
Siegfried élvezi mármost a legédesebb gyönyört.

626

Amikor Kriemhildet Siegfried a karjai közt lelte,
a szép fiatal lányt olyan gyöngéden ölelte,
hogy a testük, a lelkük összekapcsolódik.
Nem adná ezt az egy nőt, ha ezer másik is adódik.

627

Nem is mondom tovább, hogy ők ketten mit csinálnak.
Inkább halljatok hírt arról, miképpen hálnak

Brünhild és Gunther, a Rajna merésze.
Más nőkkal ágyba bújva több örömben volt része.

628

A kíséret, ha nő, ha férfi, elhordta magát.
Gyorsan bezárják a lakrész ajtaját.
Gunter azt hiszi: mindjárt öleli a gyönyörű testet,
de téved. Hosszú sora lesz még, amíg ez megeshet.

629

Áttetsző fátyolingben az ágyhoz vonul a hölgy.
Gondolja a vitéz úr: „Ami csak vágyat betölt,
az most ezen az ágyon élém tárulva fekszik.”
Brünhild, elvégre szép nő, a királynak bizonyára tetszik.

630

A király saját kezűleg eltakarta a fényt.
A bátor harcos fölkereste fekhelyén a drága lényt,
és lefeküdt oda mellé. Nagy volt az öröme.
A kíváncsú nőt ölelte két keze.

631

Játszana szerelmi játszmát, a nászt élvezve ki,
ha ezt a nemes úrnő megengedné neki.
De a nő haragos volt. Gunther bosszankodott:
ahol kedvességet keres, csak gyűlöletet lel ott.

632

„Amit akarsz, király úr, mondj le róla!
Nem lesz belőle semmi!” – Brünhild így szóla. –
„Addig szűz maradok, míg titkodat föl nem feded.
Ezt jól jegyezd meg!” Már a lovag is érez ekkor gyűlöletet.

633

Próbálta leteperni, az inget róla letépte.
Van egy öve a lánynak, most nyúl a kezével érte,
a csípőjét övezte, hosszú, erős szalag.
Ettől a nemes királyra nagy szenvedés szakad.

634

Brünhild a király keze-lábát megköti összecsavarva.
Fellógatja őt így egy kampósszögön a falra.
Amiért nem hagyta aludni, megtagadta tőle szerelmét.
De hiszen amilyen erős nő, meg is ölhetné őkelmét!

635

Most könyörgőre fogja, bár imént azt hitte, parancsol:
„Méltóságos királynő, oldozz ki a gubancból!
Szép úrnő, soha többé nem foglak leteperni,
és hidd el, hogy nem szeretnék többé hozzád közel heverni!”

636

De a nő vele nem törődött: végre jól alhatik.
Gunther lóg a szögre akasztva, mígnem hajnalodik,
és az ablakon besütő nap jelzi, hogy elmúlt az éj.
Ha Guntherben valaha volt is erő, az most igen csekély.

637

Szólt a gyönyörű lány: „Királyom, Gunther úr, valld be szépen:
ha így látnának a kamarások, nem volna-e szégyen,
megkötözve egy nő kezétől, ha a kötés ki nem bomolna?”
Felelte a vitéz hős: „Az neked károdra volna,

638

és ártana az én hírnevemnek!” – szólt szabadulni vágyva. –
„Nagylelkűségedre kérlek, eressz vissza az ágyba.
Ha szerelmem iránt ilyen nagy benned az utálat,
úgy kezem soha többé nem érinti ruhádat!”

639

Hát kioldozta Brünhild. Most, hogy kiszabadult,
ismét a felesége mellé az ágyba bújt.
Olyan távol feküdt, hogy Brünhilda szép ruhája
nem maradt keze ügyében. Ez volt a nőnek is a vágya.

640

Már jöttek is a szolgák, nekik új ruhákat hoztak.
A nász-reggelen aznap nagy számban sorakoztak.
De mindez hiába, Gunther rosszkedvű volt, pedig
az ország uralkodója: fején korona ékeskedik.

641

Ahogy szokás volt, és ahogyan helyes,
Gunther és Brünhild haladékat nem keres:
a székesegyházba mennek, ahol mise folyik.
Siegfried is megjelent ott. A nép vadul tolakodik.

642

Készen állt a királyi pompa összes kelléke,
megvolt a koronájuk és négyük öltözéke.

*Aldásban részesülnek. Ennek is vége van:
ott állnak mind a négyen koronájuk alatt boldogan.*

643

*Történt hatszáz, ha nem több ifjú lovag avatása,
a királyok tiszteletére: mindenkinek tudomása
legyen erről! A burgund nép ujjong az örömtől.
Az ifjú felavatottak lánzsanyele csörömpöl.*

644

*Ott ülnek az ablakokban a lányok, a szépek.
Látják, amint tükröződnek a pajzsokon a fények.
Különválnak a király most a kíséretétől.
Azok vidámak, ő gyötörve bánattól és epétől.*

645

*Nem mérhetem össze az ő kedvét Siegfriedével.
Utóbbi sejtí már, hogy baj eshetett az éjjel.
Odamegy a királyhoz. Kérdezzet, faggatóz:
„Jártál-e sikerrel? Mondd el, ne titkolózz!”*

646

*„Szégyen és gyalázat a részem!” – így vendégének a gazda. –
„Az eleven gonosz ördög van a házamba fogadva!
Amikor ölelni akartam, összekötözött.
Egy szögre lógatott fel ég és föld között!”*

647

*Ott lógtam végig az éjjel, hajnalig, keservesen.
Csak akkor oldozott ki. Addig aludt kényelmesen.
Mindez köztiünk maradjon! Bizalmas szigorúan!”
Felelte a dalia Siegfried: „Ezt hallom szomorúan.*

648

*Mindezt én rendbehoznám, ha te jóváhagyod.
Úgy intézem a dolgot, hogy ma éjjel őt megkapod,
és tőled a szerelmét ő többé meg nem tagadja.”
E szavaktól máris enyhül Gunther kínjainak a nagyja.*

[C 657]

*[„Csak nézz a két kezemre: milyen dagadtak az erek!
Úgy megszorította, mintha volnék apró gyerek.
A körmeim alól, nézd, kiserkent a vér.
Azt hittem, hogy az éjjel az életem véget ér.”]*

649

Szólta Siegfried úr: „Lehetsz még kárpótolva kéjjel.
Nem egyformaképpen boldogultunk az éjjel.
Szívemben Kriemhild, a húgod magamnak sem hagy helyet.
Brünhild úrnőt ma éjjel magadévá kell, hogy tegyed!”

650

Hozzáfűzte: „A hálósobádba megyek ma este.
Rajtam lesz a ködsüveg, amelytől az embernek nem látszik a teste,
hogy ravasz cselemet észre ne vegye senki.
De előbb a kamarásaidnak kell szállásukra menni.

651

Az apródok kezében tartott gyertyát kioltom:
ebből fog kitűnni közeli voltom.
Szolgálatodra állok, hogy a nőt legyűrjem,
és tiéd legyen ma éjjel, vagy a halált eltűrjem.”

652

„Jó lesz, annyi korlátozással” – szölt erre a király –,
hogy a hitvesemmel semmiképpen se hálj.
Am ettől eltekintve, szabad kézzel cselekszel.
Ha megöled is a rettenetes nőt, a büntetéstől megmenekszel.”

653

„Így legyen!” – felelte Siegfried. – „Becsületemre mondom,
nem teszem őt magamévá. Nincs más nőre gondom,
csak húgodra, aki több nekem, mint bármiféle nő.
Hitt a király az érvnek, amellyel Siegfried hozakodott elő.

654

A sok lovagi torna öröm és bosszúság.
Tilalom alá kerülnek csörömpölések, tusák.
Szólítják a nagyterembe a hölgyeket.
Útjukból a kamarások félretolják a népet, ha lehet.

655

Paripától és vitéztől az udvar kiürül.
A két úrnő oldalára egy-egy püspök kerül.
A hölgyeket a két királyhoz az asztal mellé vezetik.
Őket a nagyterembe kiváló férfiak követik.

656

A király, ahogy ott ül, jókedvvel csupa jót vár.
Amit ígért neki Siegfried, az esze csak azon jár.

Úgy telik ez az egy nap, mintha évnék kellene telni.
Folyton csak arra gondol: milyen lesz az úrnőt ölelni?

657

Alig bírta kivárni, hogy asztalbontás legyen.
A szép Brünhilda megy már egyenesen,
és Kriemhilda szintúgy, ki-ki a lakrésze felé.
Hej, de sok jó lovag lép a két király elé!

658

Siegfried nagyúr még jókedvűen ül
a felesége mellett. Boldog, felhőtlenül.
A férfikezet simogatja a hófehér női kéz.
Aztán – hogy mikor, a nő se tudja – Siegfriednek nyoma vész.

659

Imént még játszott a kezével, de mintha köddé oszlott volna szét!
Kérdezi a királynő a kíséretét:
„Hová lett a király úr? Szemével ki követte?
Szörnyű csoda! Ki lehetett az, aki a kezemből kivette?”

660

De többet Kriemhilda nem szól. Siegfried meg odamegy,
ahol gyertyával a kezében áll kamarás, nem egy.
Oltogatja a gyertyát az apródok kezében.
Hogy Siegfried ott van, ebből Gunther már látja szépen.

661

Tudta, Siegfried mihez kezd. Erélyesen kiküldi
az összes hölgyet és lányt. Mihelyt a lakrész ürült ki,
a király saját kezével bezárta az ajtót.
Két erős reteszvast gyorsan a závarba hajtott.

662

Az ágyfüggöny mögé már el is rejti a mécesest.
Tusakodni kezd most erejéhez képest
Siegfried, a nagy hős, valamint a szép hajadon.
Ez Gunthernek öröm volt és gyötrelmes nagyon.

663

Siegfried odabújik a szűzhöz, és megfogdosná.
Ő így szól: „Hagyd abba, Gunther, ha kedved van is hozzá,
különbön meggyötörlek, mint a múlt éjszaka!”
Siegfriednek később okozott bajt Brünhild erőszaka.

664

Nem ad ki hangot magából, egy árva szót se szól.
Gunther nem látja őket, mégis tudhatja jól,
hogy gyöngédségek közöttük legkevésbé sem esnek.
Ahogy együtt vannak az ágyban, mondható keservesnek.

665

Siegfried úgy cselekszik, mintha ő volna Gunther, a hatalmas.
Karjai közé szorítja a szép lányt, aki nem jutalmaz:
Siegfriedet az ágyból kidobja, az egy közeli padra huppan,
és egy zsámolyhoz csapódva, nagyot a feje koppan.

666

De máris felugrik a nagyerejű férfi.
Most másképpen igyekszik a szűzhöz hozzáférni,
hogy az magát megadja. De ő keményen emel rá kezét.
Nem hiszem, hogy valaha is volt nő, aki ilyen jól védekezett.

667

Nem nyugszik a férfi. Nekiugrik a szűzlány:
„Ne merészed összetépni fehér hálóingemet, te hitvány!
Goromba tahó vagy! De ezt most megkeserülöd!
Megtanítlak a jó modorra!” A szűz rátarti szerfölött.

668

Karja közé préselte a bátor daliát. Az neki fájt.
Össze akarta kötözni, mint múltkor a királyt,
hogy végre nyugalma lehessen az ágyon.
Amiért elszakadt az inge, dühöng, bosszúra vágyón.

669

Mit használ, hogy Siegfriedben oly nagy az elszántság, az erő?
Nem bír ellenfelével: a szűz lesz a nyerő!
Vonszolta a férfit magával. Még jó, hogy meg nem ölte!
A fal és egy láda közé őt begyömöszölte.

670

„Basszus!” – gondolja a férfi. – „Ha most életemet vesztem
egy szűzlány kezétől, nem lesz nő többet egy sem,
aki férjeurának engedelmeskedik,
ahogy van szokásban régtől fogva pedig!”

671

A király hallotta mindezt. Veszélyben a jóbarát!
Siegfried iszonyú dühös volt. Szégyellte magát.

Nekirugaszkodik ismét nagy erővel és szenvedéllyel,
hogy Brünhildának nekirontson, dacolva a veszéllyel.

672

Tűkön ült a király, míg Siegfried a lányon erőt vett.
Az úgy megszorította Siegfried kezét, hogy a vér kiserkedt
a körme alól. A hősnek ez már sok volt a jóból.
A lánytól kicsikarja, bár az még sehogy se hódol,

673

hogy lemondjon arról, amit eddig remélt.
A király hallotta mindezt, bár Siegfried nem beszélt.
Úgy odacsapta a lányt az ágyra, hogy az felsikoltott.
Siegfried ereje belé nagy fájdalmat oltott.

674

Oldalra nyúlt az ágyban, ahol volt az övszalagja,
hogy a férfit megkötözze. De Siegfried haragja
úgy nehezül rá, hogy a csontja recseg-ropog. Azt hiszi, vége.
Ezzel a küzdelem eldőlt. Most már tényleg Gunther felesége.

675

Így szólt: „Nemes király úr, hagyd meg az életemet!
Jóvá fogom tenni, hidd el, ami fájdalmat okoztam neked.
Dicső gerjedelmet már hajlandó vagyok tűrni.
Tapasztaltam a bőrömon, hogy képes vagy egy nőt legyűrni.”

676

Mint aki vetkőzni készül, Siegfried oldalra lép,
miközben hever az ágyon a legyőzött lány, a szép.
Volt Brünhilda ujján egy aranygyűrű: Siegfried leszedte,
de ezt a nemes királynő észre se vette.

677

És elszedte a lány szalagját, amely remek öv.
Mi volt az oka ennek? Önhittség, amely lelkébe döf?
Később a feleségének adta: veszélyes játék a tűzzel!
Végre Gunther király úr lefeküldhet a szűzzel.

678

Gyengéden nyúl hozzá, amint az tapasztalt férfi szokása.
Brünhildnek most már ez ellen semmi kifogása.
Belehatol a férfi. Ó kisé belesápad.
Hej, a hitvesi szerelemtől régi nagy ereje bágyad.

679

Már nem volt erősebb, mint a többi nő.
A király számára a teste sok gyönyört engedő.
Ha ellenkezne is még, mit érne vele?
Ilyen hatást gyakorolt rá Gunther férjfiereje.

680

Milyen odaadóan feküdt a király alatt,
annak kedvét betöltve, míg hajnal nem hasadt!
Siegfried úr mindeközben kisurrant észrevétlenül.
Egy bizonyos gyönyörű nő a jöttének nagyon örül.

681

Faggatta Kriemhild, de hiába: a kérdések előtt kitért.
Később aztán odaadta – akkor is ugyan miért? –,
amikor már a koronáját Siegfried földjén hordta az asszony,
az ajándékát. Ilyesmit inkább sohanapjára halasszon!

682

Reggel a házigazda kedve derűs, vidám,
nem úgy, mint az előző napon. Örültek ám
a vendég urak mind, akik az országba gyűltek,
hívatra a királytól! Most sok kedveskedésben részesültek.

683

A dínomdánom kitarzott tizennégy napon át,
és nem csitította senki a mulatozás zaját.
Mindenkinek jó volt a kedve, mindenki örült.
Ez persze a királynak sok pénzébe került.

684

A király atyafisága (ki volt adva parancsba)
szintúgy kített magáért, ruhára nézve és aranyra,
paripára és ezüstre: a jöttmenteknek osztogatták.
Akárki kérhetett akármit: ők azonnal megadták.

685

Siegfried, a Német-Alföld hatalmas ura,
a ruhát, amelyet adott volt a lovagjaira,
akik ezren jöttek a Rajna-vidékre, itthagynatta: legyen ajándék,
meg a paripák, nyereggel! Úri viselkedés, ez a szándék.

686

Mielőtt ennyi szép adományt mind eltékoztak,
akik haza szerettek volna menni, már szétosztottak.
Vendégekkel sehol sem bántak még kedvesebben.
Gunther, a gavallér mindenkin túltesz ebben.

Jegyzetek

A tizedik kaland az egész mű – és talán az egész középkori német epika – egyik legemlékezetesebb epizódja. A megerőszakolási jelenet a maga brutalitásával borzalmas, és a komikus-groteszk mozzanatok csak még szörnyűbbé teszik. Gunther a nászéjszakát kampósszögre akasztva tölti, a következő éjjel pedig egyszerre van megbénulva a halálfélelemtől és felajzva a közelgő szeretkezéstől, miközben a másik férfi teperi le számára a menyasszonyt. Nincs kimondva, de nyilvánvaló: Brünhild csakis Siegfriedet szereti, hozzá illene, és hozzá volna méltó. Ami egyrészt a Guntherhez fűződő viszonyban, baráti-sógori-vazallusi *hűség*, az másrészt, Brünhildre nézve, a leggyalázatosabb *árulás*: nem elég, hogy Siegfried kíméletlen erőszakkal megtöri a nőt, utána még csak nem is kell neki, átengedi a nála hitványabb, gyűlölettel és undorral visszautasított vetélytársnak. Többször is előfordul, hogy a Szerző nem tudja elrendezni sem a helyszínt, sem az események sorrendjét, és a jelenlevő személyekről sem mindig kapunk pontos felvilágosítást. Nem világos, hol tartózkodnak azok az apródok, akik gyertyáját elfújja a láthatatlanná vált Siegfried. Az sem világos, hogy Kriemhild mellett ülve a vacsoraasztalnál, mikor veszi fel a ködsüveget. Hogy teheti ezt a nyilvánosság előtt feltűnés nélkül? Hol zajlanak azok a lovagi játékok, amelyekről cseng-bong a vár? És még sorolhatnám. Mindezek a bizonytalanságok nem rontják a jelenet hatását, ellenkezőleg, felerősítik a nászünnepegy rémületes és mulatságos kísértetiességét.

576

Sok szép lány: Brünhild izlandi udvarhölgyei. Később a Szerző nem választja külön az izlandi és a burgundi hölgyeket.

581

Csoportos harci játék, „buhurt”: fegyver nélkül vívták. A vitézek a pajzsukkal igyekeztek kilöki egymást a nyeregéből. Ellentéte a „tjost”, a párviadal. A „buhurt” szót a szerző általános értelemben is használja, jelenthet bármiféle játékos (nem háborús) viaskodást.

582

pajzsdomb, „buckel”: öblös pajzsokat használtak. A pajzs öble mérőeszközként is szolgált, főleg harc közben zsákmányolt kincsekhez.

584

párta, „schapel”: eredetileg virágkoszorú volt, később a hajadonok félhold alakú fejdíszé. Ellentéte a férjes asszonyok által viselt zárt fejdísz, a „gebende”.

585

meghajlás: Brünhild hajol meg, a köszönet jeleként.

589

nem hamisítják hazug szépítőszerek, „da deheiner slahte truge”: ezt a mondatot a Szerző ízléskritikájának tekinthetjük.

591

sátor és (...) szárnyék, „zelt” és „hütte”: a sátrakban tolongott az udvar, a szárnyékokban az előkelő nők tartózkodtak, kevesedmagukkal.

593

Pajzs-összecsapásos párviadal, „tjost durch schilt”: a lovagi játék különösen barátságos változata.

599

elszakadt: a lovagok egymás mellett ügettek, és közben kézzel vagy fegyverrel bele-bele-kaptak egymás öltözékébe.

600

tágas barakk, „witez gadem”: ideiglenes faépület, az ünnepséghez emelték.

601

koronát visel: Brünhild vagy izlandi királynőként viseli a koronát, vagy már sor került a worms-i koronázási szertartásra.

602

kútfő: a Szerző ismeretlen vagy fiktív forrásmunkára, illetve szóbeli közlésre hivatkozik.

606

ha nem bukom belé, „so ich aller beste kan“: Gunther csak akkor adhatja férjhez a húgát, ha a lány is úgy akarja.

607

küldd vissza: a nagyteremben zajló ünnepélyes jogi aktusnál csak Kriemhild és az anyakirályné, Ute, valamint Brünhild lehet jelen.

608

odalépett az asztalhoz: megbotránkoztató szabályszegés. Brünhildnek joga van jelen lenni az aktusnál, de nem a király mellett, hanem távolabb.

610

azt teszem, amit nekem parancsolsz: Kriemhild bizonyára tudja, hogy a bátyja Siegfriednek ígérte.

611

a belső kör, „rinc“: a tanúként jelen levő lovagok köre.

kell-e férjül: ez a tulajdonképpeni házasságkötés. Egyházi esküvőről nem esik szó, csupán a nászéjszakát követő miséről.

612

Lányos zavarában, „In magtlichen zühten“: minél inkább tetszett a kérő, annál kevésbé illet a lánynak ezt kimutatnia.

613

megcsókolta: a nyilvánosság előtti csók a házasság érvénybe lépését jelenti.

614

az asztalfővel szemben, „an daz gegengesindele“: a királyéval egyenrangú díszhely. Brünhild azt hiszi (vagy úgy tesz, mintha elhinné), hogy Siegfried a hűbéresek egyike, és felháborítja, hogy ilyen kitüntetésben részesül a férfi.

látták Siegfried szolgálatában a Nibelung-földről jövőket: Brünhild látja ezt, és rájön, hogy Gunther hazudott, amikor azt állította, hogy a nibelungiak az ő kísérete.

615

hajadon, „meit“: a Szerző a szóválasztással is utal rá, hogy még nem került sor a nászéjszakára.

618

Majd máskor: Gunther megpróbálja – mai szóhasználattal – elsumákolni a rá nézve kínos titkot.

624

Siegfriedet követi: vagyis Siegfried kísérete nem kisebb Guntherénél.

630

eltakarta, „begonde bergen“: a gyertyát vagy mécsest nem fújták el, mert nehéz lett volna újra meggyújtani, hanem betolták a vastag posztóból készült ágyfüggöny mögé.

640

rosszkedvű volt: Gunthernek hivatalos személyként a nyilvánosság előtt nem volna szabad rosszkedvet mutatnia.

- 641
a székesegyházba mennek: a nászéjszaka után került sor a házasság egyházi megszentelésére.
Siegfried is megjelent: nyilván Kriemhilddel együtt.
- 642
boldogan: a koronás fő hivatalos boldogsága nem zárja ki Gunther privát boldogtalanságát.
- 643
hatszáz: irreálisan magas szám, az ünnep fényét akarja vele érzékeltetni a Szerző.
csörömpöl: újabb harci játékok kezdődnek.
- C657
A párbeszéd akkor teljes és értelemszerű, ha beiktatjuk a donaueschingeni („C”) kéziratból az itt olvasható versszakot.
- 651
apród, „kint”: sem az nem világos, hogy az apródok a kamarások közé tartoznak-e, sem az, hogy hol töltik az éjszakát: a királyi lakrész valamelyik külső helyiségében vagy máshol.
- 652
Ha megölnöd: jellemző Gunther aljasságára, hogy felesége megölését előre jóváhagyja, viszont abban az esetben, ha Brünhild életben marad, ragaszkodik hozzá, és garanciát követel rá, hogy ő vehesse el a szüzességét.
- 657
sok jó lovag: mindegyiktől külön-külön el kell búcsúzni, és ez késlelteti Gunther nyugovóra térését.
- 658
Aztán: Kriemhild az előző strófában már elment a hálószobájába, most mégis tanúja lesz az asztal mellett Siegfried eltűnésének.
- 661
hölggy és lány: Brünhild kísérete.
- 670
Basszus, „Ouwe”: szó szerint „ó, jaj”, de Siegfried nem jajveszékkel, hanem szitkozódik. Nem világos, hogy ezt a strófát mennyire gondolta komolyan a Szerző. Úgy sejtem, van benne némi ironia.
- 677
önhittség, „hofer muot”: a gyűrű elvételével Siegfried azt fejezi ki, hogy Brünhild igazából őhöz tartozik, az övszalag pedig azt jelenti, hogy valójában ő vette el a szüzességét.
- 681
ajándék: Siegfried Xantenben fogja átadni Kriemhildnek a gyűrűt és az övet. Ennek végzetes következménye lesz.
- 684
atyafiság: a rokonok bőkezűsége növeli a király tekintélyét. Ezzel száll versenybe Siegfried, amikor lovagjait adakozásra kényszeríti.
- 686
akik haza szerettek volna menni: az adakozás kárvallottjai, a nibelungi vitézek, akiket Siegfried megfosztott a díszruhájuktól és a lovuktól.

(Fordította és a magyarázatokat írta: Márton László)